

REKOLA-MUISTOJA VUOSILTA 1925-1939

Kirjoittanut 25.8.2003 **Elina Jantunen os. Pihkala**, lyhentänyt GP Sukujulkaisua varten 3.5.2020 **Matti Jantunen**

MITEN MEISTÄ TULI REKOLALAISIA

Isäni Martti Pihkala osti 1922–24 Rekolasta kesäpaikaksi pientilan rakennuksineen noin 200 m joenmutkasta radan suuntaan – talo nimettiin Jokipolveksi. Päärakennus oli puinen, mansardikattoinen talviasuttava huvila, jossa oli keittiön lisäksi neljä huonetta, suuri yläkuisti ja tiloja kesänukkumiseen. Omavaraistaloutta varten hankittiin 2–3 lehmää, hevonen, sikoja ja kanoja. Viljelyalaa oli 20 ha.

Talviasunto oli Helsingissä isän työn ja kuuden lapsen koulunkäynnin vuoksi. Talvisin Jokipolveassa asui karjakko ja renki, kesäksi sinne saapui kaupungista sisäkkö ja emäntäpiika. He kaikki olivat kuuroja. Isäni ja äitini olivat Jyväskylässä olleet kuurojenkoulun opettajia, ja isän huolena oli koulussa opitun viittomakielen unohtuminen keskustelukumppaneita vailla olevilta kuuroilta. Meillä kuurojen kieli oli toinen kieli, jota käytimme usein myös keskenämme.

Äitini kuoli 1927, ja me muutimme kokonaan Rekolaan. Uusi päärakennus oli pantu jo alulle. Arkkitehti oli nainen, sukunimi oli Kallio [luultavasti kuitenkin Oiva Kallio. MJ]. Tyyli tavoite oli englantilainen herraskartano. Muurarimestarina oli Otto Partio, kirvesmiehenä Nikanor Herlin, isän luottomiehiä. Rakennuksen valmistuttua vuonna 1928 toi isä sinne uuden vaimon ja tämän pienen pojan. Kaksi leskeä oli löytänyt toisensa. Perhe kasvoi vielä neljällä lapsella.

MILTÄ REKOLA NÄYTTI

Kun muuttokuormamme 1920-luvun alkupuolella seikkaili kärrypelillä mäkiä ylös ja alas kesäkotiimme, elettiin Rekolassa syrjäkylän uinailevaa elämää. Kuljettiin tallattua polkua ja pyöränjalkia seuraten. Öljylamput kärsivät kodeissa.

Rekola muodostui joenpuoleisesta ja radanpuoleisesta. Niiden takana oli kapea metsävyöhyke. Joenpuolella asui pikkuvirkamiehiä, ammattimiehiä, opettajia ja kesäasukkaita. Pieni viljelyala tuki useimpien perheiden toimeentuloa. Lehmä tai kaksi oli lähes joka taloudessa, ja tinkimaitoa riitti myös naapureille. Päivittäistavarat oli tuotava Helsingistä.

Radanpuolen savisille pelloille oli syntynyt tiivis kylä, josta miehet kävivät junalla työssä Helsingissä. 'Työppäri' vei heidät aamupimeässä ja palautti iltakuuden aikaan. Jos siihen nousi Rekolasta nainen, hän oli leski tai juopon vaimo. Useimmat olivat töissä Kone-Sillassa Sörnäisissä. Tontit olivat noin tuhannen neliön suuruisia ja ojasta ojaan hyötykäytössä: perunaa, kaalia, porkkanaa. Naiset olivat kotona ja hoitivat kasvit ja lapset, myös naapureiden. Vaatimattomissakin oloissa työstä palaajaa odotti ateria ja hoidettu koti.

Kansakoulu kokosi lapset aamuisin suojiinsa järkevään puuhaan. Koulurakennuksen pihalla oli syviä savimonttuja, joiden reunoilla kasvoi osmankäämiä. Talvisin liuteltiin monttujen jäällä, syksyisin yksi jos toinenkin plutasi veteen. Minäkin!

Elantoa ei Rekolassa vielä ollut. Koulua vastapäätä oli Nykäsen kauppa, josta koulumatkalla ostettiin 25 pennin nekkuja. Toinenkin kauppa tietävästi oli, mutta se oli asemalta Hanabölen myllylle oikaisevan tien varressa, meille ulottumattomissa.

Iltajunalta "huudettiin" postiaseman lipunmyyntiluukusta jokaiselle oma Hesari, Uusi Suomi, Maaseudun Tulevaisuus, Tiedonantaja ja Sosialidemokraatti, jokunen kirjekin. Tiedonantaja oli yleisin. Uutta Suomea ei tullut montaa. Moni kysyikin, miksi Martti Pihkala – rikkurikenraali – uskaltautui punaiseen ja takapajuiseen Rekolaan. Juuri siksi – isä sanoi – vain näin rakennetaan sisällissodan jälkeen yhtenäistä kansaa.

JUURI TÄMÄ OLI JOTAIN MARTTI PIHKALALLE

Huomattavalle osalle silloisista rekolalaisista äskettäin käyty vapaussota oli kurjasti hävitty kapina. Moni oli kokenut vankileirin ja isä, 'rikkurikenraali', edusti voittajia, lahtareita. Martti Pihkalalla oli visio suomalaisista, jotka oppivat tekemään päätöksiä yhdessä ja työtä menneen unohtamiseksi.

Perustettiin Tieosuuskunta ja ryhdyttiin rakentamaan teitä kerätyillä tiemaksuilla. Eräänä syysiltana sai isä matkalla asemalta kotiin kuulan reiteensä. Ampuja oli helsinkiläisen orkesterin italialainen oboisti, jolle tiemaksun vaatiminen oli kosta vaativa loukkaus. Sähköjen hankkiminen kylään oli oma projektinsa, jossa kipinät lensivät. Kansakouluriidan Rekola-Korso kävivät aamujunan II luokan pehmeillä penkeillä Korson "Keisari" Collan ja Rekolan "Kuningas" Pihkala. Koulun sai Rekola. Ei näiden kahden ystävyys siihen loppunut.

Kansakoulun tontin ostamista jatkailtiin valtuustossa, kunnes isä osti tontin ja möi sen kunnalle tappiokseen. Isä lahjoitti kylälle myös urheilukentän ja sen nurkalle pykättiin rakennus, jossa pidettiin lauantai-iltaisin tansseja.

Jokipolvi oli 30-luvun vaikeina työttömyysvuosina monessa suhteessa yhden luukun sosiaalitoimisto, josta annettiin apua moneen vaikeuteen ja huoleen, ei kuitenkaan rahaa. Miehiä kiersi talosta toiseen jatkuvana saattona. Jokipolvessa he saivat aina ruokaa – ja työtehtävän niin, että ruoan söi ansaittuaan, ei armosta. Isä keskusteli heidän kanssaan, milloin vain oli kotona. Hän osasi puhua miesten kieltä ja kulkurikin sai pitää ihmisarvonsa. Yksi heistä kertoi pihalla minulle – likkalapselle – että Jokipolveen ei koskaan tule pahantekijöitä. On pantu merkki, jonka kulkijat näkevät ja tietävät. Tätä merkkiä etsiskelin usein tien puolelta.

REKOLALAISIA TUOLTA AJALTA

Rekolan ulottuvuudet olivat minulle pitkään joenpuoleisia. Meillä oli ainoa puhelin, minä perheen asiattytönä juoksin viestejä ja löysin unohtumattomia ystäviä. Liikun nyt nyky nimiltään Pirjon- ja Ullantietä,

tuonaikaiseen Paasosenmäkeen, jossa-puuseppä Paasosta vastapäätä oli suutarimestari Ambrosius Silventoisen tupa. Jokipolvessa riitti korjattavia kenkiä, joita minä vein innokkaasti Silventoiselle. Suutarin tuvan etuosa oli verstaas, takaosa keittiö, jossa emäntä hiljaisena askarteli.

Usein istuin ja katselin, kuinka naskalilla rei'itettiin kengän 'rantia' ja nauloiksi naputettiin puunauloja pienestä pahvirasiasta. Parasta olivat suutarimestarin tarinat. Ajurinlakki päässään ja silmälasit nenällä hän kertoi Pietarista, jossa hän oli nähnyt parhaat päivänsä ja työvuotensa. Vallankumous oli saanut hänet korjaamaan työvälineensä ja emäntänsä Suomeen, mutta muistoissa elivät nuoruus ja laulut.

Silventoinen oli laulanut pietarilaisessa kuorossa, ja kun kuuntelija sattui paikalle, koeteltiin, miten stemmat vielä olivat muistissa. Eräässä laulussa oli päästävä aina Metsäpirttiin asti. Paljon myöhemmin tuo komea sana valkeni minulle mezzoforteksi.

Olin hyvän matkaa toisella kymmenellä, kun Silventoinen juoksi meille, hätääntyneenä ja pyörällä päästään. "Nyt on eukon asiat huonosti." Minut lähetettiin Silventoisen mukana takaisin. Samalla hälytettiin Tikkurilasta lääkäriä.

Perillä näytti siltä, että emäntä oli halvaantunut. Potilaan alla ollut olkipatja oli pakko viedä pihalle ja etsiskelin lakanoita kohenneltuun vuoteeseen. Niitä oli piironginlaatikossa, vaimoihmisen omanarvontunnon panttina, kapiot vuosikymmenien takaa, käyttämättömyyttään kellastuneet, omakätisesti virkattuine jäykkine pitseineen. Itkunsä keskellä Silventoinen esteli. Niitä ei saisi ottaa, vaimo pahastuisi.

Vetosin lääkärin tuloon ja vedin lakanoita laatikosta. Käteni pysähtyi, kun mukana nousi pieni lehtileike – oman äitini kuolinilmoitus! Ennen näkemätön. Varovasti ja tottumattomina asettelimme potilaan puhtaiden kapiolakanoitten väliin ensimmäistä ja viimeistä kertaa.

Lähimmät naapurimme olivat Otto ja Lyydia Partio. Heidän lapsensa olivat Jokipolven vanhempien lasten ikäisiä ja kanssakäyminen vilkasta. Ystävyys kesti kuolemaan asti ja yli, seuraaviin sukupolviin.

Nikanor ja Aurora Herlin asuivat Elorannan mäen takana pienessä omakotitalossaan. Kävin siellä asialla ja ilmankin. Heidän luonaan oli vain niin herttaista olla.

Enbomin täti asui yksin pientä kamarin ja keittiön mökkiään. Hän oli leski ja työssä Kone-Sillassa. Hänen tarinansa tehtaasta ja työstä siellä kiehtoivat minua. Sisimmässäni alkoi kasvaa työsuojelulle ja -turvallisuudelle sydämen antanut ihminen, mikä minusta sittemmin tulikin 10 vuodeksi.

Heikmanilta saimme, kun Jokipolvessa myöhemmin vietettiin meidän häitämme, kelpo kassillisen perunoita. Kevätkesällä 1945 tämä oli suurenmoinen yllätys. Fanny ja Selim Heikmanin onnentoivotus hääpäriille on tuonaikaisen vieraskirjamme hääsivulla.

Matarinkosken lähellä Leankujan päässä vasemmalla oli Matari, Lauri ja Rauna Pihkalan kesäpaikka, vanha hirsinen sotilastorppa.

REKOLAN JOKIKARNEVAALIT JA MUITA RIENTOJA

Joenuolen Rekolan nuorison runkona oli 20-30-lukujen taitteessa Rekolan Nuorisoseura. Mukana oli Partion Viljo, Helena, Tellervo ja Keijo, Pihkalan Olli, Inkeri, Kirsti ja Antti, Marttisen Toivo, Uljas, Arvo ja Lilja, Niemisen (myöh. Valkeaniemi) Aarne ja Martta-vaimo, paikkakunnan kansakoulunopettaja, Kupiaisen Anni, Kalle ja Toivo, helsinkiläisen Sippolan opettajaperheen tyttäret: Päivätär, Suometar, Vellamo, Aallotar, Maininki ja Saara.

Muistettavin oli tuon joukon järjestämä jokikarnevaali, joka uusittiin yleisön pyynnöstä parinakin vuotena. Rekolan joelta 'takiloitiin' 7-8 venettä karnevaaliveneiksi. Väinämöisen veneessä Sippolan tytöt olivat kansallispukuisia impiä, keskellä Väinämöinen kanteleineen, koivut kokassa ja perässä, mustalaisleirin vene mustalaisvaatteineen ja lauluineen, linnanheittojen hempeä vene ritarien suojeluksessa. Antti ja Keijo rustasivat kanooteista "lentokoneen", jossa meloivat kumpikin kellukkeessaan lentäjänlakit päässään. Veneet oli valaistu paperilyhdyillä. Karnevaaliveneet lipuivat elokuun kuutamoisimpana yönä Sippolankoskelta alas lähes Hanabölen myllylle eli Havukoskelle. Myös Havukosken nuorisoa oli mukana.

Katsojia tungeksi koko matkan pituudelta, Helsingistä asti, kun työtovereiden mukana oli tietoa kantautunut laajemmallekin. Minäkin seurasin nuorimpana tietysti mukana, vähän sivusta, liukastelin savisilla rannoilla ja olin haltioissani.

SEURAKUNTAPUUHASTELUA 30-LUVULLA

Rekola sijaitsi 10 kilometrin päässä Pyhän Laurin kirkosta, jossa ei vielä 20-luvulla tiedetty ilman suunnittelua ja asemakaavoja syntyneen Rekolan olemassaolosta, vaikka asukkaita oli jo ison kylän verran.

Pikkukirkkoyhdistys oli Helsingin esikaupunkeja varta perustettu seurakuntatyön pioneerijoukko, joka järjesti jumalanpalveluksia kansakouluilla ym. Pappena toimi sunnuntaisin joutilaita opettajapappeja, junalippupalkalla. Sellaista tarjottiin myös Rekolaan, ja Jokipolvesta löytyi Inkeri-sisareni kanttoriksi ja minä, Elina, suntioksi.

Pyhäkoulukin perustettiin ja minut pantiin opettajaksi. Jo ensimmäiseen pyhäkouluuni, turvanani kaksi pientä veljeäni Klaus ja Pentti, kertyi 3-14 vuotiaita lapsia niin paljon, että meille varattu luokka tuli täpötäyteen. Liimattavat pyhäkoulukuvat, joita sain jaettavaksi, olivat äärettömän haluttuja. Henkilökohtainen osuuteni jäi hämäräksi. Pyhäkoulun suosio kätkeytyi epäilemättä siihen rauhalliseen hetkeen, jonka se soi kyläkunnan vanhemmille sunnuntai-iltapäivisin.

Pyhäkoululaisten kautta ystävystyin aseman puoleisen Rekolan kanssa. Jokipolven päärakennuksesta siirrettiin petivaatteeni Vanhalle puolelle sen levottomuuden vuoksi, mitä paisunut tuttavapiirini aiheutti elämässäni. Kovin paikka oli, kun erään lapsen hartaasta pyynnöstä lähdin sovittelemaan hänen vanhempiensa välistä riitaa. Ei ollut elämäkokemusta eikä koulutusta, vain pienen tytön hellittämätön pyyntö, jota oli lopulta mahdoton torjua.

ILOSJOKI-PÄIVÄKUMPU ALKAA RAKENTUA

Isä näki Rekolan Helsingin tulevana esikaupunkina: paljon asukkaita, jotka tarvitsevat tontteja, mihin rakentaa, sekä teitä, joita kulkea. Ilosjoen-Päiväkummun alueen hän kaavoitti ja rakennutti omalla kustannuksellaan teitä yli 40 km sekä ensimmäisen sillan yli joen Marttisenkosken kohdalla. Antti Pihkala piirsi sen lujuuslaskuja myöten. Se vei niin rahat kuin ajoittain luotonkin.

Sitten tuli sota ja muutti kaiken. Tuli aika lähteä maailmalle pois lapsuudenkodista ja Rekolasta. Nyt joentakainen metsä on sitä, minkälaisena sen isä näki silmissään jo 1930-luvulla muiden vahvasti epäillessä noita visioita.

Kirjoittaja: Elina Jantunen os. Pihkala, 85 v. (s. 14.4. 1918 Jyväskylässä). Nämä muistelmat 25.8.2003 jäivät viimeiseksi kirjoitukseksi ennen hänen kuolemaansa 4.9.2003.

Julkaistu Gummerus-Pihkalan Sanomissa 1/2020